Urâtul – de la categorie estetică și etică la stare sufletească

Maria-Otilia OPREA

Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu
"Lucian Blaga" University of Sibiu
Personal e-mail: otilia.oprea@ulbsibiu.ro

The Ugly – from Aesthetic and Ethical Category to Spiritual State

In this article we propose an approach to the concept of ugly/ ugliness in the Romanian cultural realm, both from an aesthetic-ethical perspective, and especially from the spiritual-moral one. If physical ugliness can sometimes be the mask of inner beauty, spiritual ugliness is the obvious sign of impropriety and vainglory. Perched upon the fragile border with the beautiful, the ugly/ugliness flaunts a chameleonic character, usually joining forces with evil and simulating the good, the result being a destructive, tragic one. Regrettably, the ugly can degenerate into an (un) seen maleficent (omni)presence, as a factor of discord, of disturbance in the family, community and cosmic order.

However, the ugly can also be perceived as a spiritual state, as an ontic feeling, which gradually experiences longing, sadness, loneliness, taciturnity, mourning, despondency, boredom (akedia), or, in the worst case, the lack of will to live. The safe remedies offered by the Romanian people'spirituality are the song, musical lament (doina) and altruistic love, sublimated into the authentic ecclesial communion.

Keywords: ugly/ ugliness, impropriety, vainglory, akedia, beautiful/ beauty, longing, song, doina, love, faith/ Romanian folk poetry

În limba română noțiunea de *urât* are atât un sens estetic și etic, cât și un sens spiritual-moral. Ce este urât este definit ca inestetic, „lipsit de frumusețe, de armonie", „pocit", „hâd", „hidos"[1]. În opoziție cu frumosul-entitatea absolută, urâtul este relativ, deoarece nu poate fi măsurabil prin sine însuși, ci doar prin raportarea la frumos, așa cum răul, raportat la binele suprem, reprezintă un minus ontologic.

Frumosul şi urâtul se referă, însă, mai mult la aspectele spirituale sau morale decât la cele fizice.[2] Două exemple ilustrative în acest sens ni le oferă lirica maramureşană: „Nu-i urât omu că-i hâd,/ Da-i urât că-i fără rând"; „Nu-i urât omul că-i prost,/ Da-i urât că-i fălicios"[3]. Hidoşenia - defect fizic şi prostia - defect intelectual pălesc în fața *urâțeniei morale* manifestată prin neorânduială sau prin trufie. Omul „fără rând" și „fălicios" devine cu ușurință „imoral", „necuviincios", și, implicit, „nesuferit", „urâcios". Felul lui de a fi „displace, trezește repulsia", căci se manifestă „contrar moralei, dreptății, bunei-cuviințe"[4].

În gândirea creştină a poporului român dezordinea fizică şi morală afectează ordinea cosmică. Pentru a fi „în rând cu oamenii" trebuie să fii gospodar. Pentru a fi plăcut de oameni trebuie să fii modest. Lucia Ofrim apelează la interpretarea lui O. Papadima, cum că „puține cuvinte sunt care să aibă o mai largă întrebuințare – și în gândul și în viața poporului nostru – ca acela de rând și rânduială (...) Noțiunea de rând n-are pentru noi nimic din înțelesul de înșiruire într-o ordine matematică; după cum cea de rânduială are foarte puțin din înțelesul apusean modern, al ordinei, acela de disciplină constrângătoare, într-un anume loc."[5]

Împodobirea celor imperfecți din punct de vedere fizic e socotită ridicolă și inutilă de către comunitate. În schimb, îmbrăcarea cu haine sărăcăcioase, peticite sau rupte, nu dezavantajează nicidecum frumusețea naturală. Prin urmare, nu haina face pe om, ci invers. „Omul frumos și îmbrăcat,/ E ca grâul cel curat;/ Omul hâd cu haine bune,/ E ca grâul cu tăciune./ Om frumos cu haine rele/ Tot îi stă bine cu ele."[6] Pe de altă parte, țăranul român nu idolatrizează frumusețea fizică, deoarece știe că aceasta poate deveni pricină de sminteală, păcat cu care omul intră în mormânt. Cel puțin, urâțenia fizică, chiar dacă provoacă suferința singurătății, are șansa convertirii după moarte: „Nu-i bine de omul frumos,/ intră în pământ păcătos./ Nu-i bine de omul urât,/ Intră-n pământ necăjit."[7] Se pare că nu e totuna să mori păcătos sau necăjit. Răul care îl paște pe primul e posibil să fie veșnic, declanșând o integrare dificilă în lumea de dincolo a Binelui, în timp ce pentru al doilea răul ia sfârșit odată cu zorii veșniciei, desigur, dacă urâtul fizic a fost sublimat de frumusețea morală a vieții sale terestre.

În cartea sa *Ce mi-e drag nu mi-e urât*, Lucia Ofrim se ocupă de „evidențierea profilului cultural al unei stări interioare – *urâtul*, un afect cu denumire intraductibilă, considerat circumscris spațiului cultural românesc, alături de *dor, jale, alean, amar*. Intraductibilitatea i se pare firească lui Lucian Blaga, nu numai prin faptul că «ne găsim într-un teren al nuanțelor, al inefabilului și al imponderabilului, dar și pentru că urâtul, ca și jalea și dorul, sunt stări specific românești»."[8] C. Noica descoperă că „urâtul" ocupă o anumită „zonă de dor", românul stabilind între urât și dor o relație de rudenie.[9] Un dor prea intens sau neîmplinit se face vinovat de apariția urâtului ca stare de supărare sau ca îmbătrânire prematură: „Că demult mi s-a urât/ Să port dorul suspinând"[10]; „Urâtul și dorul,/ Tare îmbătrâne omul"[11]. Cercetarea Luciei Ofrim vizează substratul mental care organizează percepția urâtului, mecanismul conversiunii unei categorii estetice într-o categorie existențială, constrângerile care determină modelajul cultural al unei stări psihice, semnificațiile pe care le dobândește în diverse contexte și valorile estetice, morale, etc., care i se asociază.

În evocarea «urâtului» existențial sunt dominante singurătatea, întunericul, tăcerea. Senzația de izolare generează evaluarea negativă atât a sinelui, cât și a lumii, iar experierea dureroasă a acestei izolări este tocmai urâtul. Cuprinsă de acest sentiment, ființa umană nu se mai poate armoniza cu ritmurile vieții sociale și cosmice. Starea de urât se instalează în urma unui dezechilibru interior profund provocat, de altfel, de separarea exterioară de semen și de lume, de deposedarea de valorile necesare pe care le integrează o căsătorie reușită, de pildă, sau compatibilitatea dintre soți.

Părintele Stăniloae găsește deosebit de sugestivă exprimarea stării de urât ca singurătate tenebroasă prin antonimul omului frumos: „Urâtul din ce-i făcut?/ Din omul care-i tăcut". Opusul acesteia este *dragostea*, creată și susținută de „omul cu vorbă multă".[12] În primul caz tăcerea este evaluată negativ, pentru că și atunci când tace omul tace urât, incapabil de a realiza o comuniune, iar când vorbește rănește. În al doilea caz vorba multă este evaluată pozitiv, fiindcă atunci când vorbește omul vorbește frumos, cuviincios și drăgăstos, iar când tace, tace cu folos, tot de dragul dragostei. În consecință, avem de-a face cu două tipuri de tăcere: una de lemn, iar alta de aur și cu două sortimente de vorbă multă: una sărăcia omului, cealaltă bogăția lui.

Urâtul poate fi catalogat, așadar, și ca *sentiment ontic*.[13] În motivul „lumii urâte" deducem deplasarea urâtului de la o categorie estetică la o trăire sufletească, mai precis de la aparență la esență. Când ființa umană se dezechilibrează din cauza înstrăinării de valorile comunitar-etnice, a neîmplinirilor și frustrărilor vieții, intervine sentimentul de urât exprimat prin tristețe, supărare adâncă, invocarea cucului ca tovarăș de suferință similară și chiar lipsa voinței de a mai trăi.[14] Prezența simultană a stării de urât și a omului extrem de urât, „hâd", îl bagă „de viu" în pământ pe subiectul suferind.[15]

Urâtul e perceput și ca (omni)prezență malefică (ne)văzută, aproape cu neputință de înlăturat: „Eu mă duc, urâtul vine,/ Tot alăturea de mine".[16] Insinuarea lui în cotidian dăunează relațiilor familiale, introducând vrajba între oameni.[17] Tristă e reacția individuală care utilizează tutunul ca paliativ al urâtului[18], fără a fi, în realitate, o soluție de repudiere totală a acestuia. Dintre toate remediile împotriva urâtului întâlnite în credința populară, cele mai eficiente sunt *dragostea*: „Traiul când ți se urăște/ Lasă totul și iubește"[19] și *cântarea*: „Lasă-mă, Doamne, să-mi cânt,/ Să-mi mai treacă de urât..."[20]

Părintele Stăniloae vorbește de diferite grade ale stării de urât, stare întreținută de sentimentul singurătății. Există însă un urât remediabil prin nădejdea revederii care însoțește dorul după persoana iubită. Pentru că nu are încotro, dorul se îngemănează cu singurătatea, anulând, paradoxal, distanțele comunicării în doi și creând o comuniune în duh a celor ce se iubesc. În schimb, urâtul cel mai torturant este acel gol înspăimântător pe care nu îl vizitează nici o rază de speranță, nici o umbră de dor, ci se situează la granița singurătății absolute, chiar dacă, paradoxal, omul nu trăiește singur. Singurătatea în doi este iadul comunicării dezbinate dintre oameni: în ciuda proximității fizice dintre ei, celălalt devine o altă planetă. În general, românul urăște urâtul și singurătatea și fuge de ele fie prin dor, simțământ intens prin care trăiește „structura dialogică a ființei sale"[21], dar și „valoarea eternă a persoanei iubite"[22], fie prin cântecul specific acestui dor, prin doină sau prin

cântecul de jale, fie prin cântarea liturgică în cadrul comuniunii eclesiale.

Urâtul ca sentiment ontic cunoaște și o variantă secularizată: „moartea sufletului și a minții"[23]. Lipsit de frontiere, « le Mal du siècle » modern și postmodern cultivă cu obstinație acele « Fleurs du Mal » care otrăvesc nu doar ambientul sufletesc individual, ci și pe cel comunitar și, implicit, universal. Ignorarea esențialului, sfidarea valorilor autentice, instabilitatea, lâncezeala, dezgustul, melancolia, „supraaglomerarea, împrăștierea, enervarea"[24], într-un cuvânt *plictiseala* (*akedia*), sunt cele mai perfide curse diabolice actuale, ducând lent, dar sigur, la „sinuciderea spirituală, psihică și chiar fizică a oamenilor"[25] doborâți de ele. E vorba de o maladie extrem de chinuitoare ce nu ține cont de vârstă, profesie sau vocație, cu cele mai mari succese repurtate în istoria umanității. Afirmații de tipul: „Mi-e urât", „Nu am chef de nimic", „Mă plictisesc groaznic", „Nu știu de ce trăiesc", „Viața nu mai are nici un sens", „Nu mai suport", etc., trădează efectele psihologice ale modernei „lacebunite", boală contractată prin însușirea ființială a obsedantului „La ce bun?"[26] și care ia în cele din urmă toate formele unei depresii, cu repercusiuni grave la toate nivelurile existenței.

De unde vine această stare de urât? Fie dintr-o hipersensibilitate sufletească, fie din ura față de tot ceea ce aduce vindecarea. Părinții Bisericii au urmărit îndeaproape feluritele manifestări ale acestei anomalii a sufletului uman, văzând în ea o patimă teribilă care deschide larg și inconștient porțile infernului. Primul care a recurs la o descriere amănunțită a fost Evagrie Ponticul. În accepțiunea lui „iubirea de sine" (*philavtia*), cea care pe toate le vede grele și urâte, care „urăște toate" și care excelează în individualism, constituie rădăcina *akediei*. „Mobilurile ascunse sunt irascibilitatea, agresivitatea și acea poftă irațională, care ne înstrăinează într-un mod egoist toate făpturile. Întrucât este contrară firii, această poftă în necontenită vagabondare este în esența ei imposibil de satisfăcut."[27] Și din frustrarea dorințelor se naște întristarea,[28] sentiment de dezamăgire și de vid ce premerge și totodată însoțește *akedia*. Iar tendința de fugă care apare la un moment dat relaxează aparent sufletul, fragmentându-l, îngreunându-l și făcându-l nesimțitor. Intervine aici cu „eficacitate" maximă „duhul trândăviei"- *argia*, cealaltă față a akediei, duh care operează „uitarea de Dumnezeu și deci de sine însuși și de celălalt în misterul lui, uitarea adevărului ființelor și lucrurilor, un soi de somnambulism plin de fantasme..."[29].

Demascarea urâțeniei sufletești și dezarmarea răului sunt caracteristice etosului hristocentric, care oferă deopotrivă eradicarea acestei pandemii spirituale prin leacuri simple, dar uimitoare, leacuri care se află la îndemâna oricui. Iată tratamentul duhovnicesc propus de Evagrie: „*cunoștința* tămăduiește mintea, *iubirea* irascibilitatea, iar *înfrânarea* pofta"[30]. Și ca biruința să fie durabilă și, în cel mai fericit caz, definitivă, „pacientul" (fr. *le patient*) trebuie să dea dovadă de multă *perseverență* și *răbdare*[31] (fr. *patience*), să slujească binele, adevărul și frumosul cu și mai multă râvnă atunci când nu are dispoziție, invocând adeseori cu *lacrimi* ajutorul de Sus, chiar dacă „Dumnezeu pare că doarme". „Absenteismul divin – afirmă L. Blaga – e atribuit mai curând altor împrejurări decât unei distanțări față de lume. Poporul românesc a exprimat acest sentiment astfel: «Doamne, Doamne, mult zic Doamne./ Dumnezeu pare că doarme/ Cu capul pe-o mănăstire/ Și de nimeni n-are știre»"[32]. De fapt: „Chiar și atunci când omul ortodox, încercat în spații de izbeliște de loviturile sorții, pare a se îndoi de grija divină, el nu se îndoiește totuși de prezența lui Dumnezeu în lume."[33]

Rugăciunea este arma cea mai puternică a omului, în speță a românului, creștin prin definiție, iar lacrimile care o însoțesc curăță mintea omului, „îl înfrumusețează și îl îmbogățesc"[34], preschimbându-i vederea în totalitate; ele alungă întristarea și deznădejdea și aduc „bucuria" și „mulțumirea"[35], „pacea desăvârșită" și „o minunată transformare a întregii ființe"[36]. Atunci omul prețuiește fiecare clipă, preferă viața, trăiește plenar comuniunea eclesială, se adâncește în taina ultimă a existenței, bucurându-se cu cei ce se bucură și plângând cu cei ce plâng, iubind și iertând, contribuind în mod particular și esențial la mântuirea lumii prin frumusețe, la conservarea paradisului etnic, și, totodată, la restaurarea ordinii morale și cosmice.

Note:

1. Academia Română. Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan", *DEX. Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a 2-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998, p. 1138.
2. ****Poezia lirică populară*, București, E.P.L., 1967, p. 279.
3. Ion Bârlea, *Literatură populară din Maramureș*, vol. II, ediție îngrijită de Iordan Datcu, București, E.P.L., 1968, p. 302.
4. *DEX*, ed. cit., p. 1138.
5. Ovidiu Papadima, *O viziune românească a lumii. Studiu de folclor*, ediția a 2-a, București, Editura Saeculum, 1925, p. 60, apud Lucia Terzea-Ofrim, *Ce mi-e drag nu mi-e urât. O antropologie a emoției,* București, Editura Paideia, 2002, p. 101.
6. Ovidiu Densușianu, «Flori alese din cântecele poporului», în *Viața păstorească în poezia noastră populară,* ediție îngrijită de Marin Bucur, București, E.P.L., 1966, p. 149.
7. Gh. N. Dumitrescu-Bistrița (dir.), *Izvorașul*, Revistă de muzică, artă națională, folclor și teatru sătesc, anul XXI, nr. 1, ianuarie 1940, Bistrița, Mehedinți, p. 42.
8. Lucia Terzea-Ofrim, «Argument», în *Op. cit.*, p. 12. V.

Lucian Blaga, «Despre dor», în *Trilogia culturii*, București, E.L.U.,1969, p. 218.
9. Constantin Noica, *Dimensiunea românească a existenței*, ediție îngrijită de Marin Diaconu, București, Editura Fundației Culturale Române, 1991, p. 95.
10. ***Folclor din Transilvania*, vol. II, ediție îngrijită de Ioan Șerb, București, E.P.L., 1962, p. 71.
11. Ioan Jarnik și Andrei Bârseanu, *Doine și strigături din Ardeal,* ediție îngrijită de Adrian Fochi, București, Editura Academiei, 1968, p. 7.
12. Dumitru Stăniloae, *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, București, Editura Elion, 2001, p. 111.
13. Lucia T.-Ofrim, *Op. cit*., p. 119.
14. „Căci de supărare multă,/ Mi-o căzut lumea urâtă" (v. Vasile Doniga, *Folclor din Maramureș*, Editura Minerva, București, 1980, p. 12); „Cucule mi s-a urât cu traiul meu amărât" (v. I. I. Alexandrescu, *Folclor din Zmeurat și din alte vetre vâlcene*, Pitești, Editura Cultura, 1991, p. 38); „Voi să piei de pe pământ,/ C-a trăi am urât." (v. ***Folclor vechi românesc*, ediție îngrijită de C. Chiuchindel, București, Editura Meridiane, 1990, p. 58).
15. „Urâtul și omul hâd/ De viu te bagă-n pământ." (v. ***Lirica populară de dragoste*, ediție îngrijită de Sabina Ispas și Doina Truță, București, Editura Minerva, 1985, p. 95).
16. Ion Bârlea, *Op. cit*., p. 123.
17. „Urâtul unde se lasă,/ Nu mai lasă trai în casă;/ Urâtul unde se pune,/ Nu mai face traiuri bune." (v. Dumitru Pop, *Folcloristica Maramureșului*, București, Editura Minerva,1970, p. 192).
18. „Tutunu-i bun de mai multe", zice un țăran. „Întâi, cu el, la urât, te mai iei, îți trece vremea ușor; mai uiți de necazuri și de nevoi!" (v. Tudor Pamfile, «Tutunul. Studiu folcloric», în *Memoriile Comisiei de Folclor*, vol. V, 1991, p. 64).
19. Ion Nijloveanu, *Poezii populare românești, v*ol. II, București, Editura Minerva, 1989, p. 257.
20. Ovidiu Densușianu, *Graiul din Țara Hațegului*, București, 1915, p. 142.
21. Dumitru Stăniloae, *Op. cit.*, p. 110.
22. *Ibidem*, p. 112.
23. Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice și practice*, trad. rom. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, în *Filocalia*, vol. VI , București, E. I. B., 1977, p. 38-39.
24. Hallier Amédée și Dominique Megglé, *Monahul și psihiatrul*, trad. rom. Eugenia Vlad, București, Editura Christiana, 1997, p. 46.
25. Ioan I. Ică jr., *Introducere la o călătorie spre marginea infernului singurătății noastre*, apud Gabriel Bunge, *Akedia. Plictiseala și terapia ei după Avva Evagrie Ponticul sau sufletul în luptă cu demonul amiezii*, Sibiu, Editura Deisis, 1999, p. 13.
26. Emil Cioran, *Cahiers (1957-1972),* Paris, Editura Gallimard, 1997, p. 413; H. Amédée și D. Megglé, *Op. cit*., p. 20-45.
27. Gabriel Bunge, *Op. cit.*, p. 151.
28. Evagrie Ponticul, *Tractatus de octo spiritibus malitiae,* V, 10, trad. rom. Ioan I. Ică jr., apud Gabriel Bunge, *Op. cit.*, p. 185.
29. Olivier Clément, *Cântecul lacrimilor,* Cluj-Napoca, Editura Patmos, 1999, p. 14.
30. Evagrie Ponticul, *Capete gnostice III, 35,* apud G. Bunge, *Op. cit.,* p. 106.
31. Idem, *De vitiis quae opposita sunt virtutibus,* 4, P.G. 79, 1140-1144, apud G. Bunge, *Op. cit.,* p. 108-110.
32. Lucian Blaga, *Trilogia culturii,* București, E.P.L.U., 1969, p. 174.
33. *Ibidem.*
34. Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe,* trad. rom. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Filocalia*, vol. X, București, E.I.B., 1981, p. 437-438.
35. Evagrie Ponticul, *De oratione tractatus 15-16*, PG 79, 1165-1200, trad. rom. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, în *Filocalia*, vol. I, București, Editura Harisma, 1992, p. 94.
36. Irénée Hausherr, *Teologia lacrimilor. Plânsul și străpungerea inimii la Părinții răsăriteni*, Sibiu, Editura Deisis, 2000, p. 230.

Bibliography:

***Folclor din Transilvania. / Folklore from Transilvania.* Vol. II. Ediție îngrijită de Ioan Șerb. București, E.P.L., 1962.

***Folclor vechi românesc. / Old Romanian Folklore.* Ediție îngrijită de C. Chiuchindel. București, Editura Meridiane, 1990.

***Lirica populară de dragoste. / Folk Love Poetry.* Ediție îngrijită de Sabina Ispas și Doina Truță. București, Editura Minerva, 1985.

Academia Română. Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan". *DEX. Dicționarul explicativ al limbii române. / The Explicative Dictionnary of Romanian language.* ediția a 2-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998.

Alexandrescu, Ion I. *Folclor din Zmeurat și din alte vetre vâlcene. / Folklore from Zmeurat and Other Hearths of Vâlcea.* Pitești, Editura Cultura,1991.

Amédée, Hallier; Megglé, Dominique. *Monahul și psihiatrul. / The Monk and the Psychiatrist*. Trad. rom. Eugenia Vlad. București, Editura Christiana, 1997, p. 46.

Bârlea, Ion. *Literatură populară din Maramureș. / Folk Literature from the Maramureș Region*. Vol. II. Ediție îngrijită de Iordan Datcu. București, Editura Pentru Literatură, 1968.

Blaga, Lucian. *Trilogia culturii. / The Trilogy of Culture*. București, E.P.L.U., 1969.

Bunge, Gabriel. *Akedia. Plictiseala și terapia ei după Avva Evagrie Ponticul. / Akedia. Boredom and Its Therapy according to Evagrius of Pontus*. Sibiu, Editura Deisis, 1999.

Cioran, Emil. *Cahiers (1957-1972). / Caiete. / Notebooks.* Paris, Editura Gallimard, 1997.
Clément, Olivier. *Cântecul lacrimilor. / The Song of Tears.* Cluj-Napoca, Editura Patmos, 1999.
Densușianu, Ovidiu. *Graiul din Țara Hațegului*. / *The Dialect of the Hațeg Region.* București, 1915.
Densușianu, Ovidiu. *Flori alese din cântecele poporului. / Best Folk Songs*. În: *Viața păstorească în poezia noastră populară / Pastoral Life in Our Folk Poetry.* Ediție îngrijită de Marin Bucur. București, E.P.L., 1966.
Doniga, Vasile. *Folclor din Maramureș. / Folklore from the Maramureș Region.* București, Editura Minerva, 1980.
Dumitrescu-Bistrița, Gh. N. (dir.). *Izvorașul*: Revistă de muzică, artă națională, folclor și teatru sătesc. / *Izvorașul*: Journal of Music, National Art, Folklore and Village Theatre. Anul XXI, nr. 1. Bistrița, Mehedinți, ianuarie 1940.
Evagrie Ponticul, *De oratione tractatus. / Tratat despre rugăciune. / Treaty on Prayer.* Trad. rom. D. Stăniloae. În: *Filocalia*. / *Philokalia.* Vol. I. București, Editura Harisma, 1992.
Hausherr, Irénée. *Teologia lacrimilor. Plânsul și străpungerea inimii la Părinții răsăriteni. / Penthos. The Doctrine of Compunction in the Christian East.* Sibiu, Editura Deisis, 2000, p. 230.
Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe. / Words on the Holy Struggles.* Trad. rom. D. Stăniloae. În: *Filocalia. / Philokalia.* Vol. X. București, E.I.B., 1981.
Jarnik, Ioan; Bârseanu, Andrei. *Doine și strigături din Ardeal. / Traditional Melancholy Folk Songs and Dance-words from Transylvania.* Ediție îngrijită de Adrian Fochi. București, Editura Academiei, 1968.
Nijloveanu, Ion. *Poezii populare românești. / Romanian Folk Poetry*. Vol. II. București, Editura Minerva, 1989.
Noica, Constantin. *Dimensiunea românească a existenței / The Romanian Dimension of Existence*. Ediție îngrijită de Marin Diaconu. București, Editura Fundației Culturale Române, 1991.
Pamfile, Tudor. «Tutunul. Studiu folcloric». / „Tobacco. Folk Study". În *Memoriile Comisiei de Folclor. / Memoirs of the Folk Commission.* Vol. V. 1991.
Pop, Dumitru. *Folcloristica Maramureșului. / The Folk Art of Maramureș.* București, Editura Minerva, 1970.
Simeon Noul Teolog. *Cele 225 de capete teologice și practice. / The 225 Practical and Theological Precepts.* Trad. rom. D. Stăniloae. În: *Filocalia*. / *Philokalia.* Vol. VI. București, E. I. B., 1977.
Stăniloae, Dumitru. *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*. / *Reflections on the Spirituality of the Romanian People.* București, Editura Elion, 2001.
Terzea-Ofrim, Lucia. *Ce mi-e drag nu mi-e urât. O antropologie a emoției. / What I Love, I Don't Find Ugly. An Anthropology of Emotion*. București, Editura Paideia, 2002.